

AZ

ISKOLAKERT.

A NÉPISKOLAI TANÜGY REFORMJÁT CÉLZÓ HAVI KÖZLÖNY.

Megjelenik havonként egyszer 1 ívnyi tartalommal.

A szellemi részt illető közlemények Arad, Tököly-tér 6. sz. a. czimzendők.

Szerkeszti és kiadja:

Graszal János.

Előfizetési ára egész évre 1 frt 20 kr., félévre 60 kr.

Előfizetések az „Iskolakert” szerkesztőségéhez küldendők.

Első teendők az iskolakertek létesítése körül.

Népiskolai törvényünknek ama pontja, mely a mezőgazdaság és kertészet *gyakorlati* tanítását előírja, csakugyan érdemes arra, hogy valaha végre is hajtassék. Nem az említett törvény oka annak, hogy tulajdonképeni iskolakertek mi nálunk alig vannak, hanem oka annak mind azok, kik hivatásuk- és állásuknál fogva ezen törvény értelmében működni tartoznak.

Valakinek csak kellennie, ki kezébe vegye az ügyet, s a ki kezdeményezze az iskolakertek létesítését. Ausztriában egy főgymnásiumi igazgató volt az iskolakertek megteremtője, kinek közbenjárására többek közt egy államtitkár és az akkori közokt. miniszter mutattak az ügyben lelkesültséget. Fáradozásukat betetőzték a bécsi világkiállításban kiállított 1300 □ ölnyi iskolakerttel, mely a benne épített emeletes iskola gondos berendezésével megnyerte a látogatók rendkívüli tetszését.

Budapesten az 1885. évi kiállításban az ilyenek még nyoma sem volt. Miért? Nem volt senki, ki az iskolakertek ügyének szolgálatába állván, azoknak létrehozásáért buzgólkodott volna.

Nem mindig szükséges, hogy valami jónak és üdvösnek a kezdeményezése *felülről* induljon meg, lehet *alulról* is kezdeni. Nincs ugyan minden községben alkalom iskolakertnek való telket megkeríteni, de a nagy vármegyékben sok község van, melyeknek egyikében-másikában akadna alkalom ilyen kert felállítására. Lesz több egy községnél, melynek elüljárósága késznek nyilatkozik a közlegelőből telket kihasítani az iskolakert számára, csak kérelmezze, vagy indítványozza valaki. S ha nincs senki, ki erre vállalkozik, ám tegye meg a tanító. Némely esetben sikerülni is fog, különösen, ha iparkodik kimutatni, miszerint az iskolakert a községnek ugyszólván semmibe sem kerül,

csak az első beültetéséhez járuljon pár forinttal. A körülárkoltatás, vagy bekerítés ugyanis többnyire minden kiadás nélkül teljesíthető, hiszen van községi robotos elég.

A tanító figyelmeztetheti a község előljáróságát különösen arra, hogy a miniszteri rendelet *iskolakert részére két holdat követel*. De ez sok. Egyelőre beérik akár egy negyed, sőt egy nyolczad holdnyi földfoszlánnyal is, csak adják ki és kerítsék be!

„Igen, de ha munkával és fáradsággal nem járna az az iskolakert!” így aggódik itt-ott a tanító. Legyen csak kis türelemmel! Az iskolakert rendszeren beültetve és jól gondozva *ad* a tanítónak tenni valót, az igaz, de korántsem annyit, hogy attól vissza kellene riadnia. Mert, a nehezebb munkák teljesítésére kiállítja a község a szükséges munkaerőt, a könnyebb munkát a nagyobb tanulók jó örömet fogják végezni. A tanítónak magának csak a felügyelet, az utánjárás, a helyreigazítás marad fenn.

És ha adatik föld az iskolakertre, de ha nincs ott: sem fa, sem bokor, se semmi, a mi kertre emlékeztetne, mit tévő legyen a tanító *ez* esetben? Fogjon habozás nélkül a munkához, mely abban áll, hogy a telket tervezze, beosztja, megmérje és lerajzolja. *Ez* utóbbi épen nem nehéz. A hány határvonala a kijelölt darab földnek van, annyi vonalat kell a papíron húzni, persze, a megfelelő irányban s meg van a leendő iskolakertnek a tervrajza. A mekkora a telek, a szerint kell azt felosztani. Ha kicsiny, úgy nem lehet sok és nagy utakat hagyni, ha pedig nagyobb, a főuton kívül mellékutak is szükségesek.

A beültetésnél egészen a vidék képéhez kell alkalmazkodnia. Fővonásaiban azonban mégis szemmel kell tartani az oktatás-nevelés, a munkásság és kezűgyesség paedagogiai céljait. Ennélfogva az iskolakertben kell, hogy képviselve legyen: 1. a mezőgazdaság, — 2. a konyhakertészet, — 3. a gyümölcsészet, — 4. a szőlőszet, — 5. a virágnevelés; — 6. a selyemtenyésztés, — 7. kereskedelmi és 8. mérges növények. *Mindegyike gyakorlati és szemléltetési módon és alakban a tanulóknak bemutatandó.* Ezekhez még két-három méhcsalád is tartozik.

Ha az így berendezett iskolakert a községben nem létezik és sem a tanító, sem a község annak létesítése körüli teendők teljesítésére hajlandóságot nem mutatna, akkor első sorban a kir. tanfelügyelő hivatva van az ügyet szorgalmazni. itt a közbenjáró, ki a tanítóval és községgel, t. i. ennek előljárójával szemben, a törvényre hivatkozzék, s vagy barátságos intés, vagy a törvény szigorával való fenyegetés által a törvénynek érvényt szerezzen. És ha a megyei bizottság a tanfelügyelőt eme törvényes és köteles törekvésében gátolja és áldásos működését bénítja: ott a legutolsó fórum, az illető miniszter, a törvényeknek őre.

Eléggé tapasztalni, hogy a kirótt adót, illetékeket és pótlé-

kokat nem engedik el, hanem végrehajtó által behajtják, mondván: „a törvény értelmében!”

Igy kellene a népoktatási törvényeknek és rendeleteknek is érvényt szerezni.

A nép erszényén rajta van a hatalmas csap: utat-módot is kell szolgáltatni arra, hogy a nép *jobb gazdálkodás, nagyobb szorgalom és kellő szakismeretek segítségével* vagyonát fenntartani és szaporítani és — a mi a fő — *fizetéképessé váljék. Erre a nép tanítható és szoktatható — az iskolakertben.*

A szőlővesszők szaporításának különféle módjai.

Irta: Heinrich József, szől. és borászati vándortanító, Szeged.

A szőlővesszők szaporítása alatt azon eljárást értjük, midőn valami jelesebb bor- vagy csemegefaj szőlővesszeit megszedve, azt célunknak megfelelőleg szaporítás végett a már előre kijelölt talajba gyökereztetés végett rakjuk le. Mielőtt azonban ennek végrehajtásához hozzáfognánk, készülnünk kell az előmunkálatokhoz, nevezetesen a szaporítandó fajok megválasztásához, vagy ezek vesszeinek megszedéséhez, esetlegesen megrendeléséhez.

Előre kell bocsátanom, hogy jelenleg kétféle szőlőfajjal van dolgunk, nevezetesen: európai és amerikai fajokkal. Mindkét szőlőcsaládnak számtalan válfajai vannak. Európai szőlőnek nevezzük azt, mely hazánkban körül-belül 1000 év óta mivelletik s mely ma már mintegy 1400 válfajt tüntet fel. Az európai válfajok igen könnyen szaporíthatók, mert igen könnyen gyökeredzenek. Ezen könnyü gyökeredés abban leli magyarázatát, hogy a szőlővenyigék könnyen veszik fel a tápanyagokat s ezek bőségesen lerakodnak közvetlenül a büttyökök tájékán, ez pedig azért történik, mert a venyigefa állománya puha, laza.

Amerikai fajoknak nevezzük azokat, melyek a fillokszera védekezési szempontból ezelőtt 12—15 évvel hozattak be Amerikából hozánk. Ezeket először magból keltették, később pedig a kormány millió számra mennő venyigéket hozatott Franciaországból, elosztván azokat egyes bortermelők közé egyrészt, másrészt pedig maga létesített telepeket, melyekből a szükséges mennyiség beszerezhető. Az amerikai szőlő ma mintegy 40 fajból áll nálunk. Különbözik ezen szőlő a hazaitól abban, hogy míg a hazai fajaink általában élvezhető bogyókat teremnek, addig az amerikai egyes fajok nem; továbbá fájuk sokkal keményebb, mint a hazai szőlő fája.

Az amerikai szőlőt két alosztályra osztjuk fel: a) olyanokra, melyek ráoltás nélkül is élvezhető bogyókat teremnek, és b) olyanokra, melyek nem teremnek élvezhető bogyókat s csak a hazai fajaink oltási alanyul szolgálhatnak. Az egyenesen termő amerikai fajok: Herbemont, a Jaquez, Noah, York, Madeira; a nem direct termő fajok közül felem-

litendők a *Riparia sauvage*, *Vialla* stb. fajok. — Az amerikai fajok fája sokkal tömöttebb, keményebb, mint a hazai szőlők fája, miért is sokkal nehezebben gyökereznek.

A szaporítandó fajok megválasztásánál sok mindenféle körülményre kell kiterjeszteni figyelmünket; és pedig először tisztába kell jönnünk a helyi viszonyokkal, azaz, hogy milyen fajok diszlenek leginkább nálunk, és melyek biztosítanak legdúsabb termést, továbbá figyelembe kell vennünk, hogy nedves vagy száraz természetű-e talajunk, lapályos-e, vagy dombos? s e szerint választjuk meg a szaporítandó fajokat. Önmagától értetődik, hogy ha talajunk nedves és lapályos, úgy oda korán érő fajokat fogunk ültetni, míg ellenben dombos és száraz talajba közép- vagy későn érő fajokat ültetünk és szaporítunk. Figyelemmel kell arra is lennünk, hogy milyen célból szaporítjuk a szőlőt? pl. bortermelés vagy csemegeszőlő termelés végett, saját házi szükségletünkre vagy pedig eladásra? Ha ezen körülményekkel tisztába jöttünk, úgy ehez alkalmazkodva választjuk meg a szaporítandó vesszőket, mivel ennek helyes kivitelétől függ fáradságunk jutalma és költségeink kamatos megtérítése.

Tenyésztési célunk meg lévén állapítva, ha helyben nem rendelkezünk jó fajú szőlővel, úgy annak megjelölését pl. valamely jó ismerősünk szőlőjében ejtjük meg; de ha azonban oly fajt akarnánk meghonosítani, a melyet vidékünkön még nem kultiválnak, hanem általánosságban ismeretes, hogy érdemes ezen fajt tenyésztetni, úgy az ilyen fajokat valamelyik állami szőlőtelepből, vagy pedig valamely megbízható nagyobb szőlőbirtokostól rendeljük meg.

Ha vegyesen ültetett szőlőből kell a vesszőket szedni, úgy akként járunk el, hogy bemegyünk szüret előtt a szőlőbe, midőn már a bogyók tökéletesen megérttek, s a legerőteljesebb, a legjobban megrakott tőkék karóira megfelelő színű karton szalagocskát kötünk, és pedig a ménesi rózsaszínű szőlőfajtára kötünk vörös jegyet, a kék kadárka-fajtára kék jegyet, a fehér muskatály-fajtára pedig fehéret s így tovább. Ezen színeket és jegyeket azonban jegyzékbe vesszük. Ez azért szükséges, mert az okszerű borászat megköveteli, hogy minden egyes faj külön táblában, vagy kisebb terjedelmű szőlőkben legalább egy-egy sorban legyen ültetve. — A régi szőlőszetnek legnagyobb baja az, hogy össze-vissza voltak és vannak ültetve a különféle fajok.

Ősszel, miután a szőlőlevelek megsárgultak, vagy a dérmegcsipés következtében lehullottak, látunk hozzá a vesszők szedéséhez. A vesszőket pedig azért kell őszeszedni, mert lehetséges, hogy a téli viszontagságoktól, különösen pedig az ó l o m e s ő t ő l sokat szenvednek, s az eredésben tulságos sok százalék hátramaradhat.

A vesszők szedésénél pedig különös gondot kell fordítanunk a következőkre; először csak az egyik fajt, aztán a másikat, s így tovább. Midőn az egyik fajt leszedtük, százával, kétszázával, külön-külön csomókba kötjük és az eredeti színű karton-szalaggal megjelöljük. A tőkéről pedig csak olyan vesszőket szedünk, melyekre a tavaszi

metszésnél szükségünk nincsen. A metszésnél arra ügyelünk, hogy minden levágott vessző tönkén megmaradjon 3—5 nemes csap, mivel ezekre esetlegesen szükség lehet.

A leszedett vesszőket ideiglenesen vagy a borházban, vagy a pinczében, vagy a kamarában helyezjük el, s mindenik csomagra jel-fácskát alkalmazunk.

Mikor a szedéssel készen vagyunk, hozzáfogunk a vesszők tisztogatásához. Ezen munka annyiból áll, hogy minden egyes vessző a legalsó szem alatt, vagyis közvetlenül a bütyök alatt metsző ollóval vízszintesen elvágatik, felső részén pedig egy egészséges szem fölött, de a szemmel ellenkező irányban rézsutosan úgy vágatik el, hogy 1—2 cm. csomk maradjon. Továbbá a vesszőn levő levélszárak, száraz levelek, kacsók vagyis hónaljajtások eltávolítandók. Ha mindezen munkákat elvégeztük, következik a vesszők iskolázása, t. i., ha az idő megengedi, ha pedig nem, úgy a vesszőket télire elvermeljük.

Ha jól fődött helyiséggel, vagy pedig pinczehelyiséggel rendelkezünk, úgy ezek egyikének a sarkába nyirkos homokot teszszünk 20—25 cm nyire vastagon, s az ismét kévékbe rakott vesszőket szépen egymás mellé sorakoztatva alsó végével beütjük a homokba, s ott hagyjuk állani addig, míg az idő alkalmassá nem válik az elrakásra; ha pedig az említett helyiségek egyikével sem bírunk, úgy kint a szabadban, valami védett, déli oldalon huzzunk árkot rézsutosan, mintegy 45—50 cm. mélyre, az árok elkészültével a kévét kioldjuk, s vékony rétegben szétteregetjük a vesszőket, úgy hogy minden egyes vessző lehetőleg befödhető legyen; mert ha vastag rétegben teszszük a föld alá, úgy a vesszők közti hézagot a rájuk húzandó föld nem tölthetné be kellőképen, s a vesszők megpenészednének. Továbbá minden egyes fajt két kar közé vermeljük el, hogy a fajok össze ne keveredjenek. A karokra pedig késsel vagy fűrészszel azon római számokat csináljuk, melyeket magunknak a könyvben bejegyeztünk.

Kora tavasszal pedig, midőn a föld 4—5 fokra felmelegedett, hozzáfogunk a vesszők iskolába rakásához. Ezen munkálat pedig következőképen történik: a lerakás előtt megtöltünk egy vagy több hordót vagy dézsát oly magasságig vízzel, hogy az a hordókba betett vesszőket mintegy fél magasságig ellepje. A vesszőket ebben a vízben, melyhez még egy kis trágyát is vegyithetünk, 4—5 napig hagyjuk. A vesszők a vízzel megtelnek s a lerakás után könnyebben megerednek.

Lássuk már most, hogy milyen föld és fekvés legalkalmasabb a vesszők gyökereztetéséhez?

A szőlővesszők gyökereztetéséhez legalkalmasabb valami jól védett déli fekvésű helyet választani, a talaj pedig legjobb, ha homokos és televényes, vagy pedig jól megmunkált kerti föld is igen jó szolgálatot tesz. Hogyha azonban ezeknek egyikével sem rendelkezünk, úgy iparkodjunk előbb az iskolának szánt területet jó érett trágyával, s ha homokhoz könnyen juthatunk, úgy avval is meglehetősen vastagon meghinteni és jól mélyen felásni. Legfőbb kellék azonban, hogy az iskolá-

hoz közel legyen a víz, hogy a hányszor szükség mutatkozik, az elültetett vesszőket locsolgatni lehessen.

Ezek előrebocsájtása után át kell térnem tulajdonképeni tárgyamra, a vesszők szaporításának különféle módjaira.

Atalában kétféle dugványt ismerünk, u. m. hosszú és rövid dugványokat. Hosszu dugványnak nevezzük az országban mindenütt alkalmazott méretet, minden egyes vessző 50 cm. hosszú, tapasztalás szerint ezek szolgáltatják a legjobb termőképes, önálló tőkét. Rövid dugványoknak nevezzük azokat, melyek 1, 2, 3, 4 vagy 5 szemet tartalmaznak. Ezek különféle módon gyökereztetnek és csak kivételes esetekben alkalmazzuk.

A hosszú dugványok lerakása akként történik, hogy az iskolának szánt területen a tábla két oldalán előbb kimérjük a sorok távolságát, melyet rendszeren 40—50 cmnyire szoktunk egymástól tenni. A lemérés után egy kis karocskával jelöljük meg a sorokat. Ennek megtörténtével megkezdjük a tábla egyik oldalán a vesszők lerakását. A munka nagyon egyszerű. Először is kihúzzuk a zsinórt s a zsinór mellett az ásót kissé fektetve, végig leszurkáljuk, s ekkor kezdjük az árokásást két ásó szélességben, az árok pedig 50 cmnyi mély legyen. Az első árokból kikerülő föld a területen szét hanyatlik s a zsinór felőli oldal rézsutosan nyestetik le az ásóval, hogy a lerakandó vesszők ne függélyesen, hanem egykissé rézsutosan feküdjenek. Midőn az árok kellő mélyen kitisztított, megkezdjük a vesszők lerakását, és pedig 3—5 cmnyi távolságra egymástól. Egyik munkás a vesszőket lerakja, a másik pedig utána az árok széléből ásóval huzza le a földet az első árokba úgy, hogy a vesszők végén 1—2 cm. föld legyen. Ha az első árkot beföldeltük, úgy mellette maradt egy üres árunk; s most ismét kihúzzuk a zsinórt és kiigazitjuk az árkot, s hasonló módon haladunk végig a táblán. A végére érve marad egy üres árunk, melyet a felületről összekapart földdel betömhetünk. Ezen eljárást ajánlhatjuk anynyiból is, hogy itt a vesszők lerakása alkalmával egyidejűleg földforgatást is eszközölünk, mely körülmény a vesszők tenyésztésére kedvezően hat.

Épen ilyen eljárást követünk a 4—5 szemes vagyis a rövid szőlődugványok lerakásánál is.

Faültetési szabályok.

Irtá: Plank Ferencz, r. k. tanító, Nagy-Károly.

Ha azt akarjuk, hogy kiültetendő fáink megfogamzanak s annak idején gyümölcsözzenek, következőkre figyeljünk:

1. Készítsük elő a földet trágyázás és gyakori forgatás által, mert nem mintegy, akár mily földbe ültetjük előfáinkat.
2. A gödröket ugyan őszkor kell ásni, hogy a gödörből kiemelt

földet a hóviz és fagy átjárhassa, de ha ez akkor meg nem történhetnék, azon esetben jókor tavasszal kell azokat ásni és egy kevés jó érett trágyával egyenliteni a földet. A gödrök legyenek 9 dem szélesek és 8 dem mélyek. Ez különben a fák növéstől, terjedésétől függ.

3. Ha faiskolából vesszük ki az ültetendő csemetét, óvatosak legyünk, hogy a gyökereket a lehetőségig megkiméljük, kezeinkkel erősen ne huzzuk, hanem ásóval, csákánkapával huzzuk el lassan a földet a gyökerektől; s a netalán megsérülteket, vagy az ásóval megcsontítottakat vágjuk simára jó éles késsel oly formán, hogy a rézsutos vágás lefelé a földhöz essék; így könnyebben beforr és az ugynevezett fenesedéstől (Brand) megvan mentve. Nem csak a gyökereket szükséges nyesegetni, hanem a fa koronáját is. A metszés épen a rügy fölött történjék és pedig tavaszkor, mielőtt a fákban a nedvkeringés megindult volna.

4. Az elültetendő csemetét azonnal ültessük a számára készült gödörbe; ha ez bármily okból nem történhetnék, vagy távolabb vidékről szállíttatnánk fácskákat: ily esetben a fa héja könnyen összefonnyadhat; jó, sőt szükséges, megérkezése után az egész csemetét a földbe temetni, azt gyakran megöntözni, míg a gödörbe el nem helyezzük.

5. A gyümölcsfák ültetésénél tekintettel legyünk arra, hogy kivesszett alma, körte vagy egyéb lágymagunak helyébe mindig csontos maguakat ültessünk; csontos maguak pl. a cseresznye, szilva stb., s viszont oda, a hol szilva- vagy barackfa állott, lágymaguakat ültessünk.

6. A faültetésnél a gödörbe annyi föld hányatik, hogy a beállított fa ép azon magasságban legyen, mint volt azelőtt a földben, s minthogy a föld ülepedni szokott, tanácsos, egy tenyérvivel magasabbra helyezni. Megjegyzendő, hogy homokos földben a mélyebb ültetés tanácsos s okszerűbb, mert a nap melege könnyen behatolhat az alsóbb rétegekbe, — a szél is könnyebben kidöntheti, ha mélyre nem ültetjük. Ellenben az agyagos, vizenyős, nehéz, tömött s hidegebb talajban rövidebbre hagyhatjuk a fa gyökereit s nem szükséges mélyebbre ültetni, mint a hogy azelőtt voltak, mert vizenyős földben könnyen rothadásnak indulnának a fák, ha mélyen el vannak ültetve.*)

7. A faültetésnél nem szabad a földet lábakkal a gyökerekre taposni, hanem czélszerűbb azt ásóval a gyökerekre hányogatni, azután vízzel beiszapoljuk, vagyis vízzel öntözzük a földet. Tudnivaló dolog, hogy a víz a fák gyökereire mossa a földet s így megszilárdul a föld a nélkül, hogy lábainkkal tapostuk volna azt bele.

8. Ha kénytelenek volnánk idősebb fákat ültetni, szükséges, a fát erősebb ágaival együtt mohába gyöngyölgetni, vagy tapasztal bekenni. Ez leginkább tavaszi ültetésnél mérsékli a nap melegét s biztosítja a fa megfogamzását is.

*) Láttam ugyan oly kertészt is, ki a faültetésnél egy maroknyi só hintett a gyökerekre, azután kis földet s ismét egy maroknyi só; de ezt talán egyesek sokalják, pedig a lótetű és egyéb ártalmas férgek ellen is jó hatással van ez, legalább egy ideig.

9. Ha a talaj kedvező, a szálas, terebélyes fát 10 méternyi távolságra ültetjük, ha sovány, 8 méterre.

10. A faültetés ideje az ősz, október végén, midőn a fák leveleiket hullatják, midőn egyszersmind a fát életető nedvek keringése megáll. A tavaszi ültetés ideje február hó vége s márczius eleje.

A cseresznye-, meggy- és barackfát tanácsos őszkor ültetni.

Az egészségtan a népiskolában.

Írta: Váczy István, n.-halmágyi tanító.

Az egészségtan a népiskolában olyan fontos valami, a mi nagyon is megérdemli, hogy olykor szellőztessük, sőt nemcsak fontos, de életbevágó, mert a mi az egészséget, e legdrágább kincsünket rontja, az nem ritkán az életet czélozza.

Közoktatási kormányunk vajmi helyeset vélt tehát azzal, ha e tárgyra is kiterjeszti figyelmét. Sokan vannak, kik ugyan feleslegesnek tartják s ebbeli állításukat azzal argumentálják, minek az az elemi iskolás gyermekeknek, a kik ugy sem tudják megjegyezni?

Hasonlóságot találok ezek s amaz elődeink között, a kik, midőn népiskoláinkba a természettant, mértant behozták, álmélkodásukban csak sóhajtozni tudtak: no, nem tudom, mi lett a világból, ha már népiskolában „physiká“-t, „geometriá“-t is tanítanak! S a mint idővel odajutottunk, hogy manapság a physika és mértan hasznát átlátjuk, ugyancsak az egészségtan előnyét magunk fogjuk hirdetni.

Az egészségtan, mint tanítási anyag, egykoru a tanítással. Mióta az iskolák olvasni tanítanak, mióta a „Beszéd- és értelemgyakorlatok“ tért foglalnak, egészségi szabályok s arra vonatkozó megjegyzések napirenden vannak. Ujabban talán-talán csak avatatlan kezekre vall az, ha az azelőtt sokkal könnyebben végezhető és megjegyezhető anyagot könyvekbe foglalták, és lett belőle egy új tantárgy: az egészségtan.

Én nem hiszem, hogy közoktatási kormányunk ezzel azt akarná, hogy a tanuló könyvből tanulja meg a benne foglaltakat; nem hiszem, hogy ebben is ama természetünkké vált utánzási mánia érvényesülne, mely minden idegent hazai, nemzeti vérünkbe akarna oltrojárni.

Hát az igaz, tanügyünk misériáit nagyban egy veszedelmes incedens szüli, a mely a „kapkodás“ jellegét viseli magán. Ha üdvös az, hogy rendes iskolalátogatás legyen; hát legyen ugy; ha behozták, hogy a tanító minimális fizetése 300 frtra rugjon; hát adják meg; ha az ismétlőiskolát kimondták: hát szerezzenek neki érvényt; ha az iskolakertek intézményét elfogadták: úgy kényszerítsék a községeket, hogy adjanak földet; ha kimondták, hogy a tanító dotatiója a papéval, ügyvédével, orvoséval kétszeresen vétetik ismert okból: hát akkor miért bánták meg? Ha egy szóval akár ezt, akár mást helyesnek vél-

tek: teremtsék meg azt a valóságban, hiszen a körülmények nem változtak. Hanem hát újat látunk, kapunk utána, nem hogy inkább arra terjesztenők ki figyelmünket, hogy a már meglevőnek, vagy az akaratban levőnek kivihető, szilárd alapot nyújtsunk, a mely alapon azután a kor igényei és előhaladottsága megkövetelte reformok behozhatók, eredményökben kihatók lehessenek. Erről majd alább.

De mért is adhatta a magas tanügyi kormányunk azt az egészségtant mint tankönyvet? Hogy ott fönt mit gondoltak, azt ők tudják, lévén mindannyian szerfelett ismeretesek a népiszkolai viszonyokkal! Hogy mi mit tartunk, az tőlünk függ első sorban; már hogy helyes-e? egyik igen, a másik nem. Az mindenesetre nem helyes, ha valaki csak azért tartja e tárgyat, hogy magának könnyebbséget szerezzen, mit tesz akkor, ha a benne foglaltakat bemagoltatja. Nem, ez nem lehet e tárgy tanításának iránya; és a ki úgy tesz, igazán lelkiismeretlenségét árulja el. Mert mi haszna van ezzel? Igaz az, hogy annyit tudunk, a mennyit elménkben megtartunk — de nem így és itt; a szavak elrepülnek, lassan üres tért hagynak nyomukban. S ha valahol, ép az egészségtan tanításában a jelzett eljárás kárhóztatandó. Én e tárgynak mint tankönyvnek behozatalát az elemi iskola első fórumán, azaz, a 6—12 éves gyermekek között inkább útmutatóul tekintem a tanító részére. Nem is lehet ez másképp. minthogy az ilyenmű anyagnak elsajátítása bemagoltatás által ellenkezik a tanítástan nevezetes elveivel, hogy a természeti ismeretek kezdetben a „Beszéd- és értelemgyakorlatok“, később az olvasókönyvek alapján, avagy, ha úgy tetszik és alkalom van rá, alkalom adtán nyújtassanak, mert csak így lehetnek a léleknek igazi kincseivé, úgy lehetnek az életre kihatók.

Hogy az egészségtan tanítása a 6—12 éves gyermekeknél jogosult, ezt ki sem tagadja, mert ez ama kor, mely minden iránt fogékony, már értsük a fogékonyságot, a mint akarjuk, de hogy inkább vagy még inkább jogosult hely illetné az ismétlő iskolában, azt kétségbe vonni ki sem bírja. Ha az előtti kor fogékonyságánál fogva lelke tárházába könnyen beengedi a hallottakat, az utóbbiaknak már azokra itt-ott fontosabb eshetőségekben ájulás, vizbefulás, orrvérzés stb. félékben szükségük lehet; ha másrészt a 6—12 éves gyermek a nagy és nagyobb ellenőrzés után nincs úgy kitéve az eshetőségnek, melyek egészségét veszélyeztetik, s ha képeit, képzeletét a változó s különféle minden egyes phásisai annyira megingatják, hogy a jót, hasznost, ha már teszi is, öntudatlanul: addig a 12—15 évesek sietnek a komolyabb gondolkodás felé, a hol nem egy esetben a létkérdés is érő félben van. Tehát hogy az ilyeneknél, nem mondom fontosabb, de szükséges volna az egészségtan tanítása, úgy hiszem, ecclatáns, kézzel fogható.

Mintha hallanám: „megint új teher“! „Túlterheltség még az ismétlő iskolában is“! Annyi igaz, hogy a sok dolognak jórészt mi tanítók vagyunk az okai. Miért? Azért, mert ha egyiknek eszébe jut va-

lami, nyomban egy tanügyi lapban vagy tanítógyűlés alkalmával annak a felhasználására, elfogadására emeli szavát, mire megesis bár nem sokat hallgatnak a szakértőkre! — hogy sikerül is elvéve. de gyakran magának az előkészítőnek épen nem inyére. Például hozom fel a főzést! Már akármit is harcoljanak egyesek mellette, én és a mélyebben gondolkozók ellene vagyunk tisztán azon álláspontból, mert ez nálunk egyelőre kivihetetlen, mostani viszonyaink lehetlenné teszik s ha életbe lépne is, épen ott, ahol arra égető szükség lenne, a földmives községekben hajótörést szenved; előbb az alapot kell reá elkészíteni, az alap a mi tanügyünkben olyan kapkodás formán teremtetik meg. Vakmerő állítás ez, ugye? Nem az! Nézzük csak!

Mi néptanítók tanítjuk az egészségtant. Többi között okvetlenül szólnunk kell a lakásról, megemlítve itt azt is, mennyire alkalmatlan a levegő a kigőzölés folytán, ha sokan vannak együtt — s nyomban megczáfoljuk önmagunkat. Vagy nem czáfolása e az állításunknak, ha midőn sokaknak ez együttlétét az egészségre károsnak mondjuk, ugyanakkor iskolánk 120—150 gyermekkel van zsúfolva úgyannyira, hogy még a padokban el sem férne, asztal, kályha, ablak s egyéb helyeken vagyunk kénytelenek a növendékeket elhelyezni.

A neveléstanban van egy szabály, mely azt mondja, a szoktatás a nevelésnek leghatalmasabb eszköze. Szoktatással a bárányból farkast, a vad természetből szelidet alkothatnak. Szoktatással kell a gyermeket a tisztaságra és egyébre, ami egészségére befolyással bír, vezetni. Már hogy mennyire szoknak és szokhatnak a gyermekek az említett körülmény okozta viszonyok között a tisztasághoz és még máshoz is, hogy tehát mennyire lehet hasznukra az egészségtan tanítása, nem valami criticáló tehetség kell hozzá.

Szólunk az egészségtan tanítása közben a szemről; nevezetesen megemlítjük, hogy a szemnek árt a kellő világosság hiánya. Nem tartunk attól, hogy valamely eszesebb növendék azt a kérdést koczázathatja; hát akkor miért oly sötét a mi iskolánk?! Pedig ily kérdésre nem elég ám az az odavetett felelet, mivel a községnek nincs pénze, hogy másikat építsen! Nem elég ez akkor, midőn a gyermeknek egészségéről, talán igen könnyen leghasznosabb szervéről: a szemről van szó.

Hány ember lehet, ki szemeinek benutságát a rossz iskolának köszönheti? S hogy ez így van, attól csak annak lehet kételye, akinek ismeretköre csak a nagyobb (?) városi iskolákra terjed. Vagy nézzünk meg egy, nem mondom falusi, de egy közép városi iskolát. Van két tanterem; egy-egy teremben 120—150 gyermek. A termek oly sötétek, hogy nem délután 4 óra felé, nem is ködös időben, hanem közönséges téli délelőttökön oly sanyaru a belső világosság, mintha azok a szegény tanulók valóságos börtönben ülnének. Azaz hogy nem, mert manapság

a börtönök túltesznek még az egyetemeken is! Azután az ablakok elhelyezése, no ez szót sem érdemel. Amint jön. A padok hogyléte? csak ha fából van, akkor már jó.

Ha ezeket és hasonlókat lát egy szakértő, hozzá figyelmesen, szinte indulatba jön a felsőbbség nagy szivtelensége, embertelensége miatt, mely engedi, hogy a hazának apró csemetéi oly korán tönkrejussanak. Akkor azután még panaszkodnak, hogy ifjaink évről-évre satynulnak, nyomorultabbak lesznek, mert egy ok, hogy az egészség t a n t nem, vagy rosszul tanítják. Hiszen maga a felsőbbség teszi őket azokká akkor, midőn megenged olyan iskolákat, hol a gyermek testileg tönkre megy. Hozzá teszem Locke János megjegyzését, egészség es testben egészség es lélek!

Az egészséggtannal mintegy reális alkalmazása a testgyakorlat. Ezt egyes nemzetek pl. a spartaiak a nevelés sarkalatos eszközéül tekinték, és van is benne valami. A történelemben csak kissé jártas egyének is tudni fogják, hogy a legerősebb, a leghatalmasabb nemzeteknél mennyi gond lőn fordítva az egészséges test e főeszköz-lőjére. Helyesen! Mert eltekintve attól, hogy ügyes, a hazának erős, edzett egyéneket képez, bátorságra szoktat, eredményezi, hogy ne rettenjünk vissza kellemetlenségektől, hanem küzdjünk, míg küzdelmünk által sokszor az elviselhetlenségnek látszó akadályokat is legőzhetjük. Hány gyenge szervezet lett az alkalmas testgyakorlatok által vastermészetté, és viszont hány született vasgyőző lett az elpuhult nevelés áldozatává.

Vajmi szerencsés, ki a mostoha körülményektől nem riad vissza, kit nem tör meg a csak kissé rossz időjárás, kinek teste szokva hideg-s meleghez, ki nem ájul el, ha három cseppecske vért lát a helyett, hogy az illetőn esetleg emberbaráti cselekedetet gyakorolna. — Jelenleg már nemcsak a felsőbb hatóságok, de egyesek is oly érdekeltséggel viseltetnek a testgyakorlatok iránt, mely érdekeltség nyilván bizonyítja e tárgy tagadhatatlan hasznát. A tanterveknek e tárgy körül való követeléseit ily formán írják körül, hogy a növendék a rend-, sor- és szabad gyakorlatokban oktattva legyen.

Igen, oktattva legyen, de hol? ha erre megfelelő alkalmas hely avagy eszközök nincsenek. A nagyobb városokban, noha az ott tanuló gyermekek túlrésze középiskolákba megy, ahol ugyis bő alkalma nyílik rendszeres testgyakorlatokra — vannak rendes tornahelyek és eszközök; közép és kisebb községekben oly gyérek mint a fehér holló. Valóságos játéka az emberi gondolkodásnak. Amott, ahol az említett okból vajmi kevés szükség van rájuk, adnak helyet és szereket, emitt, hol annyira szükséges volna, a szükkeblőség vagy a „nem törődünk mi azzal“ megvonja tőlük az iskolát.

Hát ott az iskola udvara, mondja egyik tanügyi lap. Ott ám, de ha akkora az az udvar, és olyan az az iskola-udvar, hogy még a legnagyobb kényszer sem intrigálhatja a tanítót, hogy abban taníthassa a tornát; hátha még az iskolának udvara sincs? Nem hihető! Igen,

a kinek ismeretköre e tekintetben rövidre van szabva. De ha van, feltéve, és szerek nincsenek? Hát — ismét egyik tanügyi lap szerint — ott az erdő, vagy máshonnan is megszerezhet egyes használható eszközöket a tanító. Nohát én erre csak azt jegyzem meg, 1-ször, hogy annak könnyű, jó tanácsot adni, aki a viszonyokat nem ismeri, 2-szor, hogyha ez lehetséges is, igen-igen elvétve. Pedig olyan szépen kicirculálta az a népoktatási tanterv minden izecskejét annak a testgyakorlat tanításának! de azzal, hogy lehetséges-e, vagyha nem, hát azzá tenni erővel nyuljon közbe — vajmi keveset törődik.

Mint említém, a testgyakorlatot az egészségre fontosnak és így ex ultima ratione az egészségtan reális alkalmazásának pótlékait ismerem. Ebből kiindulva ugyanazon észrevételem lenne, ami az egészségtan mint tantárgy tanításának tartamára volt.

A 6—12 éves gyermeknél úgy a test fejlődésére, mint egészségnek ápolására stb. nagy fontossággal bír az utóbb érintett; de alig pár év után, midőn a tulajdonképi fejlődésbe jutna a test, megszűnik. Értem ezt akkor, midőn a gyermek 12-ik évét túlhaladta.

12—15 év azon idő, melyben a testi szervezet a legnagyobb methamorphosisban él; ez azon idő, melyben a szervezeti fejlődés majd legerősebb stádiumban van; tehát ez azon idő, melyben a test ügyes fejlődését, a szervezet erősítését célzó intézkedéseknek leginkább kellene valósulniok. Szerencsések itt azok, kik középiskolákba jutnak; de mit szólunk a szegény földmivelő nép gyermekeiről? Mintha hallanám az ellenvetést; ott az ekeszarva — majd megerősíti az. Jól van, azaz hogy nem jól van. A szervezetet nemcsak erősíteni, de ügyesíteni és idomitani is kell. Tessék elhinni, hogy igen sok gyermeket épen az ekeszarva, a sok és nehéz dolog tesz tönkre. Ha valahol tehát, úgy a 12—15 éves pór gyermekeknél volna szükség a rendszeres testgyakorlatokra. S ezt nem is volna nehéz kivinni, minthogy az ilyenek még az ismétlő iskola (!?) tankötelesei. Tehát ha valahol, úgy az ismétlő iskolában tanitanunk kellene a rendszeres testgyakorlatot. Mit szólunk azon gyermekekről, kik mesterségben vannak? A törvény elrendelte az inasok szellemi képzését. De mit ér a szellem művelése, ha a test nem műveltetik? **E g é s z s é g e s t e s t b e n e g é s z s é g e s l é l e k !** Az a szegény inasgyerköcz gyakran egész nap ott ül a fülledt szobában meggörnyedt derékkal. Teste a sok ülés következtében ellankad, szervezete a folytonos egyöntetű helyzet következtében megbénul, az egész élet elsatnyul, gyenge, elcsenevészett, egészségtelen, annyiszor nyomorulttá lesz. Hogyan segíthetünk ezen? Ugy, ha az illetékesek gondoskodnak arról, hogy az inas gyermekek is legalább hetenként egy órán át rendszeres testgyakorlatban részesüljenek. Hogy mily hatása lenne ennek az ellankadt, eltikkadt erő és testi szervezetnek nemcsak felelevinitésére, de idomitása és talán-talán a korcsfejlődés meggátlására, fejtegetnem teljesen felesleges.

Mi drágább az egészségnél? Mit ér a gazdagság, a földi jólét, ha egészség nincs? Soktól hallottam, többet ér egy pár lat egészség, mint

akár száz mázsa vert arany, s igazuk van. Művelt államokban illetékesek vannak az ország e nemű jólétének fentartására, illetve az arra káros elemek meggátlására. Hazánkban szomorú az elkorcsosodás, a testi petthüdség, az a csenevészetség, mely évről-évre, főleg a sorozásoknál, mind rémesebb tanúsága annak, hogy az egészségre, a test ildomos, practicus fejlesztésére határozott lépést tegyenek. Hát ami a lépést illeti, ez meg is van, de — egy nagy bökkenő, hogy az csak meg van.

Ki ne ismerné közülünk az 1868-iki törvény 38 §-át! Ez valamin a tanítói fizetésről, a tisztességes lakásról is gondoskodik; — hogy mennyiben tisztességes, főleg a falusi collégák tudják — pedig jaj, de milyen erkölcsi hatása van ennek a nép életére! a fizetéssel én is csak a már megszokott phrásisra utalok: a tanító nem díjért munkálkodik, ő azért fárad, hogy egy nemzet, egy haza boldogságának vesse meg rendithetetlen alapját, ebből pedig egy kissé bajos megélni, de hát muszáj beérni vele; nesze a mézes madzag! E kis intermezzót csak a többi rendeletek érvényének színezésére tolmácsoltam, mert sajnos, mindig csak azt a régi nótát fújhatjuk; meg van ám az árva, de csak a papiroson.

Kedvem volna még megemlékezni az iskolakertekről, melyeknek ügyes gondozása élesztené a munkakedvet, fejlesztené a rend, tisztesség stb. érzetét, és ezekkel kihatással lenne a jövő nemzedék majdani családi életére, hol sajnos, ép a munkatanítás, a rend és tisztaság hiánya okai oly sokszor a lustaságnak, a bűnös nemtudás, avagy hányaveti könnyelműségnek, a piszkosságnak, amik azután nem egy betegségnek válnak szülő okaivá. Hanem minderről majd más alkalommal bővebben. Sapienti pauca!

VEGYESEK.

Poroszországban a király trónbeszédjében kijelentette, hogy „az állam nagyobb mérvben fog hozzájárulni a népiskolai tanítók javadalmazásához“, hogy „nagyobb korpótlékokról“, hogy „hátramaradottaik ellátásáról“ fog gondoskodni s egyuttal -- mi a szülőkre nézve fontos — „az iskolai terhek újabb könnyítését“ fogja lehetővé tenni.

Amerikai szőlőtelep Pécssett. Pécs városa területén 14 holdnyi telken fogják szaporítani a Riparia sauvage nevű amerikai szőlővesszőt. E célból 4 hold már rigolirozva van s jövő tavasszal 30.000 drb szőlővesszővel be lesz ültetve. De nem csak a város, hanem a megye és a gazdasági egylet is szándékozik ily telepet berendezni. Baranyában 46.600 hold szőlő van, melyet a jelenlegi tudomány s tapasztalatok szerint csak előre látó munka, illetőleg a Riparia sauvage nagybani s. aporítása által lehet fentartani és

termőképességét biztosítani. Azért írják; „Már nem lehet messze az ideje annak, hogy a nagyobb területtel bíró, általán a bortermelő megyék saját maguknak tartsanak szakközeget, ki a népet egyidejűleg a szőlőmivelésre is tanítsa, másfelől a gyümölcsészetet is rendes kerékvágásba terelje, mert tisztán a mezőgazdasági terményekből népünk aligha fogja győzni elviselni a terheket.“

A lombtakarmány, mely az erdei fák és bokrok hajtásainak levágása s felszárítása folytán nyerhető, száraz esztendőkből jó kiegészítő szénát ad a juhtartó gazdának, de megeszi azt jóízűen minden egyéb állat is. Táplálékonyosság tekintetében a szénával egyenértékűnek tekinthető; száraz állapotban is 8—12% protein anyagokat tartalmaz; csersavtartalma miatt pedig diätetikus szer a hasmenés ellen, mely főleg tavasszal a zöld takarmányozás megkezdésekor szokott állatainknál uralkodni. Némely fa lombja meglehetősen zsirtartalommal is bír, így pl. a nyárfalomb zsirtartalma a 3—9% közt ingadozik; a rostananyag tartalom a lombnál jóval csekélyebb, mint a réti szénánál, a mennyiben alig megy feljebb 14—18%-nál. Leggyakrabban szokott ily takarmánynya felhasználni a nyárfa, hársfa, körisfa, fűz- és égera lombja; a nyír- és bükkfa lombját kevésre becsülik e tekintetben, fa tölgyfa lombja különös nagy csersav tartalmánál fogva mint összehúzó hatású takarmány, külön szokott összegyűjteni s praeservativum és gyógyszerül alkalmaztatni. A legnagyobb táperővel azon lombtakarmány bír, melyet július és augusztusban szednek; de esetleg a később szedett lomb is jól használható. (Szöl. Bor. és Gazd. Lap.)

A méhészet hazánkban. *Grand Miklós,* országos méhészeti felügyelő, a magyar méhészetéről az 1887. évben igen érdekes kimutatást állított össze. Ezen kimutatás szerint a méhészettel Magyarországon 6551 községben foglalkoztak. Említett évben 355,559 méhesalád működött, melyek összesen 9749 mm. mézet termeltek. Ha 1 mm. méz csak 30 frtba számítatik, 292,470 frt az aratott méznek az értéke. Az 1887. évi őszzel összeszámlált 355,559 méhesalád, 5 frtjával számítva, 1.777,795 frtnyi értéket képvisel. Hogy mily arányban áll Magyarország méztermelése a kivitellel szemben, azt a magyar statisztikai hivatal erre vonatkozó összeállításából látjuk:

Év	Bevitel		Kivitel	
1882.	411 métermázsa	14.400 frt.	11.018 métermázsa	440.831 frt
1883.	780	27.308	12.603	504.128
1884.	796	25.243	11.403	380.071
1885.	237	5.189	9.243	224.994
1886.	181	4.119	9.009	240.077
1887.	931	31.910	6.827	235.477

Az 1887. év termelése volt 9750 métermázsa, ebből kivetített 6827 métermázsa. Összehasonlítva az előző év kivitellel, az eredmény csekélyebb, de az ugyanazon évi termelés kedvezőbb viszonyt mutat fel.

Selyemtenyésztés Temesmegyében. Az 1888. évben a vármegye összterületén 94,268 Kg. selyemgubót váltottak be 100.000 frtéért. Ezen kimutatott eredménnyel szemben s abban a reményben, hogy jövőre a selyemtenyésztés eredménye még fokozódni is fog, Temesmegye területén ezentul hat beváltási állomás lesz, úgy mint: Temesvár, Orczyfalva, Versecz, Detta, Kubin és Fehértemplom.

Szaporodnak a beváltási hivatalok, szaporodni fog a tenyésztők száma is, minél fogva pete is több lesz kiosztva, de az a kérdés: Lesz-e a selyemhernyók számára elegendő tápszer? A fatenyésztéstől egyáltalán népünk még idegenkedik s a kevés fa, a mi itt-ott látható az útszéleken, az inkább romboltatik mint sem, hogy ültetnének egy is. Szerintünk a selyemtenyésztés minálunk a kezdeten sincs még túl. Allandó selyemtenyésztésünk csiráját újból el kell vetni, még pedig az iskolakertben.

Szőlőszeti és borászati vándortanító. A nagymélt. földmivelési, ipar- és kereskedelemügyi m. k. miniszter Arad, Bács-Bodrog, Békés, Csongrád, Csanád, Jász-Nagy-Kún-Szolnok és Torontál vármegyékre, valamint az ezeken lévő szab. kir. városokra kinevezte *Heinrich József* urat, szőlőszeti s borászati vándortanítónak Lakhelye Szeged, Belváros Jókai-utca 12. sz. Nevezett értesíti a közönséget, hogy a szőlőszet s pinczegazdaságba vágó, nemkülönb a fillokszera védekezési eljárásokra vonatkozó írásbeli megkeresésekre felvilágosításokkal a legnagyobb készséggel szolgál.

Temesmegye községei: Detta, Denta, Omor, Kam.-Szt.-György Berekueza és Opaticza kérvényt nyújtottak be a képviselőházhoz, melyben a községek határában fekvő kir. kincstári uradalmi erdőségek letartásának s kiirtásának beszüntetése tárgyában kérelmeznek. — Eme hiába való működés helyett sokkal nagyobb értékkel bírna s bizony szebb eredménnyel járna, ha a községek csak ültetnének fákat, gondoznák a faiskolákat és állítanák fel az iskolakerteket! Ez többet érne, mint a fentemlített kérvény.

A méhészet az Egyesült-államokban nagyon virágzó üzletté vált, Jelenleg 300,000 méhtenyésztő van ott, kik több mint 100 millió font mézet termelnek mintegy 15 millió dollár értékben; a termelt viasz mennyisége mintegy fél millió font, több mint 100,000 dollárértékben.

Gyümölcsfatenyésztés az utak mellett. Alsó-Ausztriában az utak gyümölcsfákkal való beültetése érdekében törvény van, mely szerint a kerületi utak szélén a gyümölcsfák kiültetése örvendetes módon halad. E tekintetben nagyon tevékeny a Lajtha melletti brucki kerület. Ott a kerületi uti bizottság elnöke, Fischer József, orsz. képviselő, ernyedetlen tevékenysége folytán az utolsó három évben 8000 gyümölcs-, jelesen alma-, körte- és cseresznyefa lett kiültetve, úgy hogy most a kerület összes utak szélén 86 Kilométer hosszában több mint 9000 jófajú gyümölcsfa diszlik. Bizony, utánzásra méltó egy működés!

IRODALOM.

Egyetemes közoktatásügyi Szemle. Ez a czime egy a fővárosban ujevától kezdve havonként kétszer megjelenő tanügyi folyóiratnak. Szerkesztője **dr. Jancsó Benedek**, budapesti főgymnásiumi tanár, a felhívásban azt mondja, hogy *e folyóirat tért nyújtson minden nézetnek, melynek alapja becsületes meggyőződés és nemes törekvés. Találkozó helye legyen mindazoknak, kik szeretnek előítéletektől és elfogultságtól menten gondolkozni tanügyi állapotainkról és amaz eszközökről, melyekkel nemzeti művelődésünket előmozdithatjuk.* Az első szám tartalma a következő: Tájékoztató, Dr. Jancsó Benedektől. A tulterhelésről, Sebesztha Károlytól. Középiszkolai nevelésünk elintézetlen kérdései, Kuncz Elektől. A tanárképzésről, dr. Öreg Jánostól. — Vegyesek alatt: Az új tanárvizsgálati szabályzat. Német nyelvi rendelet. Parlament és sajtó A magyar ifjuság rózsafüzére. Az egyetemi magán tanárság reformja. — E lap előfizetési ára: fél évre 2 frt, egész évre 4 frt, mely Lampel Róbert, cs. és k. udv. könyvkereskedéséhez Budapest, Andrassy-ut 21. sz. a. küldendő

Szőlőszeti, Borászati és Gazdasági Lap. Megjelenik minden hó 1-én és 16-án Kassán. Maurer János szerkesztésében és kiadásában. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt, negyed évre 1 frt. Ez évi 1. szám tartalma: Lapunk és a phylloxera. Január havi teendőink. Néhány szőlőfaj ellentálló képessége a téli fagyokkal szemben. — Édes borok érésének előmozdítása. — Milyen a jó pincze? — Mezőgazdaság. — Vegyesek. — Vidéki levelezések. — Irodalom és egyletek. — Kérdések és feleletek.

Az „**Eredeti Magyar Daltár**“ III-ik évfolyamának I-ső füzeté Hoós János szerkesztése és kiadásában énekekre és zongorára a következő tartalommal jelent meg: 177. Ha könnyeket látsz arczomon — Hoós Jánostól. 178. Vigan tánczol a menyasszony — Nagy Pistától, 179. Ujpesti dal — Goll Jánostól, 180. Fülemile zeng a közel berekbe — Borsay Samutól, 181. Kifejlett a rózsabimbó levele — Borsay Samutól, 182. Igazán csak egyszer lehet szeretni — Gaal Ferencztől. 183. Domb oldalán kicsi ház — Szt. Gály Gyulától. 184. Könyvtől ázik, sűrű könyvtől az orczám — Jakab Gézától. — A melléklet az originalis Rákóczi nótát hozza 1702-ből — Zsadányi Armand kitünő hegedű átíratában, leírva egyuttal a Rákóczi nóta kelletkezését és tovább fejlesztését is. — A dalok egytől egyig szépek, hangulatteljesek. — A zongora letétel szabatos, változatos, úgy hogy a magasabb műigényekkel bírónak is kedvencz szórakoztatást nyujtanak. Örömmel üdvözöljük tehát e házagpótló vállalatot, a mely a komolyabb magyar zene fejlesztése mellett czélul tűzte ki a régi, a feledésbe ment magyar hallgatókat is összegyűjteni, a mellékleten pedig alkalmos iskolai gyermekdalokat nyujt a tanítók és szülőknek, a melyek által a gyermekek kedélye jó eleve előkészíthető a törzsmagyar dalok elsajátítására. Nehéz feladatának keresztülvitelében a legjohb nevű zeneszerzők állanak segítségére; ujabban id. Abrányi Kornél, Szentirmay Elemér és Lányi Ernő urakat is sikerült megnyerni munkatársakul. A lap előfizetési ára egész évre 6 frt. Félévre 3 frt. Negyedévre 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 60 kr. Előfizethetni D é v á n (Hunyadm.) a szerkesztőségénél.

Arad, 1889. Nyomatott Réthy L. és fiánál.

AZ
ISKOLAKERT.

A NÉPISKOLAI TANÜGY
REFORMJÁT CÉLZÓ HAVI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI
GRASZEL JÁNOS.

III. ÉVFOLYAM. — FEBRUÁR.

ARADON, 1889.
NYOMATOTT RÉTHY L. ÉS FIÁNÁL.

Mutatványul beküldött számot meg nem tartás esetén a ozimszalaggal együtt
kérjük visszaküldeni.